

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

ZAKLJUČNA STROKOVNA NALOGA VISOKE POSLOVNE ŠOLE

**NEPLAČEVANJE SOCIALNIH PRISPEVKOV KOT KAZNIVO
DEJANJE**

Ljubljana, september 2017

SANJA ŠELIGO

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Sanja Šeligo, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Neplačevanje socialnih prispevkov kot kaznivo dejanje, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem doc. dr. Jako Cepcem.

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študentke: _____

KAZALO

UVOD	1
1 PLAČEVANJE SOCIALNIH PRISPEVKOV KOT PRAVICA DELAVCA IZ DELOVNEGA RAZMERJA	2
2 SANKCIJE ZOPER DELODAJALCA ZARADI NEPLAČEVANJA PRISPEVKOV	4
2.1 Sankcije z vidika delovnega prava.....	6
2.2 Neplačevanje prispevkov kot prekršek	6
2.3 Neplačevanje prispevkov kot element kaznivega dejanja	8
3 KAZNIVO DEJANJE KRŠITVE TEMELJNIH PRAVIC DELAVCEV	9
3.1 Zakonski znaki kaznivega dejanja	9
3.2 Kaznivo dejanje kršitve temeljnih pravic v praksi.....	12
3.3 Primerjava z drugimi državami.....	16
4 PRIMER STEKLARSKE NOVE d. o. o.....	17
SKLEP	21
LITERATURA IN VIRI	23

KAZALO TABEL

Tabela 1: Stopnje prispevkov za socialno varnost.....	4
Tabela 2: Kazniva dejanja zoper delovna razmerja in socialno varnost v letih 2009 – 2014	13
Tabela 3: Kazniva dejanja zoper delovno razmerje in socialno varnost v letih 2015 in 2016	14
Tabela 4: Kršitve temeljnih pravic delavcev od 2014 - 2016.....	15

UVOD

Podatki skupnih poročil o delu državnih tožilstev Vrhovnega tožilstva Republike Slovenije so pokazali, da je začelo število kršitev temeljnih pravic delavcev po svetovni finančni krizi, precej naraščati. Od teh je najbolj vidna rast pri kršitvi socialnih pravic delavcev. Obravnavana tematika od takrat postaja čedalje aktualnejša tako za medije kot za javnost. Mediji pogosto izpostavljajo samo slabe prakse, kar v ljudeh poraja dvom in strah. Le-ti zato velikokrat ne vedo, kako ravnati, ko se znajdejo v takšni situaciji in kam se obrniti, niso prepričani, kakšne so njihove pravice in kaj lahko zahtevajo. Pisanja zaključne strokovne naloge, na temo neplačevanja socialnih prispevkov kot kaznivega dejanja, sem se lotila z namenom spoznavanja tega problema in iskanja načinov, kako se z le-tem spoprijeti kot oškodovani delavec, katerega pravice so bile kršene. Moj cilj pri tem je dodobra preučiti celotno situacijo, predvsem področje neplačevanja prispevkov za socialno varnost, in se hkrati spoznati s problemom, ki nastaja pri dokazovanju storjene kršitve - da kaznivo dejanje dejansko obstaja in se ga, kot takšnega lahko kaznuje, je nujno potrebno dokazati prepovedano posledico in naklep storilca.

V nalogi bom najprej opredelila, katere so pravice oškodovanega delavca, kdaj mu začnejo pripadati in kje jih lahko sami poiščemo. Predstavila bom možne načine, kako se lotiti prijave kaznivega dejanja, kaj lahko storimo sami in kam se lahko obrnemo, ko to ne zadošča. Nato bom predstavila sankcije zoper delodajalca zaradi neplačevanja prispevkov s treh ključnih vidikov, in sicer z vidika delovnega prava, z vidika neplačevanja prispevkov kot prekrška in kot kaznivega dejanja. Ključnega pomena bo opredelitev zakonskih znakov kaznivega dejanja, ki morajo biti prisotni kot pogoj za obstoj kaznivega dejanja. To sta prepovedana posledica in naklep, ki sta, kot bomo ugotovili, pravi izziv za dokazovanje in nemalokrat trn v peti, šibkejše stranke. V nalogi bom podala statistične podatke iz prakse o večanju števila prijavljenih kaznivih dejanj zoper delovna razmerja in socialno varnost. Številka se je od leta 2009, ko je znašala 584, do leta 2016 povzpela na 1.604. V statistične tabele bom vključila še nekaj drugih podatkov iz prakse in iz različnih zakonikov povzela, kakšne določbe veljajo za kršitev 196. in 202. člena Kazenskega zakonika, na katera se bom naslanjala. Na kratko bom primerjala slovensko socialno zakonodajo z avstrijsko, švicarsko in nemško, za katere bomo ugotovili, da imajo veliko jasneje opredeljen zakon glede kršenja socialnih pravic delavcev kot mi. Na koncu zaključne strokovne naloge bom na kratko predstavila nekaj zanimivih primerov, ki so aktualni v zadnjih letih in podrobneje predstavila enega odmevnejših primerov v Sloveniji, ki se nanaša na to temo - Steklarska Nova d. o. o. iz Rogaške Slatine. Pri ugotovitvah si bom pomagala s sodbami, strokovnimi članki in knjigami, iz katerih bom črpala podatke o dejanskih postopkih in njihovih razpletih. Tako bo moč lažje razumeti, kako v zadevah odločajo sodišča in kje prihaja do zapletov.

1 PLAČEVANJE SOCIALNIH PRISPEVKOV KOT PRAVICA DELAVCA IZ DELOVNEGA RAZMERJA

Ob sklenitvi pogodbe o zaposlitvi se delavec in delodajalec obvezeta, da se bosta držala svojih dolžnosti in obveznosti, pri tem delavec pridobi pravice iz delovnega razmerja. Te pridobi na dan, ko začne delati in so dogovorjene s pogodbo o zaposlitvi ter jih je delodajalec dolžan upoštevati in spoštovati. Ena izmed temeljnih pravic delavca je pravica do plačanih socialnih prispevkov. Delodajalec je po 11. členu Zakona o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 21/13, 78/13 – popr., 47/15 – ZZSDT, 33/16 – PZ-F, 52/16 in 15/17 – odl. US, v nadaljevanju ZDR-1) zakonsko obvezan, da svojega zaposlenega prijavi v obvezno pokojninsko, invalidsko in zdravstveno zavarovanje, obenem ga zavaruje za primer morebitne brezposelnosti. Kot dokaz, da je delavca prijavil, mu je delodajalec v roku 15 dni od dne, ko je delavec začel z delom, dolžan izročiti fotokopijo, ki dokazuje, da je oseba ustrezno prijavljena v vsa potrebna zavarovanja. V nasprotnem primeru delodajalcu grozi denarna kazen po prvem odstavku 219. člena ZDR-1. Vsak mesec mu je dolžan predložiti plačilno listo po 135. členu ZDR-1, na kateri je jasno razvidno, da so vplačani vsi zakonsko predpisani socialni prispevki, ki jih je delodajalec dolžan odtegniti od delavčeve bruto plače. Če je na dan, ko bi delavec moral začeti delati, le-ta upravičeno odsoten iz dela, mu vse pravice začnejo veljati na dan, ko nastopi z delom. Ta je določen v pogodbi o sklenitvi delovnega razmerja. Upravičeni razlogi odsotnosti so določeni s kolektivno pogodbo, lahko tudi v zaposlitveni pogodbi med delavcem in delodajalcem. Če v pogodbi ni določen datum, kdaj naj bi delavec začel delati, se za potrebni datum prijave šteje tisti, ko je bila sklenjena pogodba o delovnem razmerju. Iste pravice iz socialnega zavarovanja imajo tudi delavci s krajšim delovnim časom. Ob prenehanju delovne pogodbe mora delodajalec zaposlenega odjaviti iz vseh socialnih zavarovanj. (Kresal Šoltes, Kresal, & Senčur Peček, 2014)

Slovenija ima že od leta 1991 uveden bruto sistem dohodkov, ki zaposlenim daje pravico do bruto dohodka. Ob tem socialna zakonodaja delodajalcu v Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 96/12, 39/13, 99/13 – ZSVarPre-C, 101/13 – ZIPRS1415, 44/14 – ORZPIZ206, 85/14 – ZUJF-B, 95/14 – ZUJF-C, 90/15 – ZIUPTD, 102/15 in 40/17, v nadaljevanju ZPIZ-2) in Zakonu o prispevkih za socialno varnost (Uradni list RS, št. 5/96, 18/96 – ZDavP, 34/96, 87/97 – ZDavP-A, 3/98, 7/98 – odl. US, 106/99 – ZPIZ-1, 81/00 – ZPSV-C, 97/01 – ZSDP, 97/01, 62/10 – odl. US, 40/12 – ZUJF, 96/12 – ZPIZ-2, 91/13 – ZZVZZ-M, 99/13 – ZSVarPre-C in 26/14 – ZSDP-1, v nadaljevanju ZPSV) predpisuje dolžnost, da bruto dohodek zmanjša za obvezne davke in prispevke delavca ter mu s tem zagotovi socialno varnost. Delavcu po zakonu pripada bruto plača, vendar bo le-ta na svoj plačilni dan dobil nakazan samo neto znesek, torej bruto dohodek, zmanjšan za plačane davke in prispevke, saj slovenski sistem socialnega zavarovanja ne dopušča, da bi se zavarovana oseba lahko prostovoljno odločala o tem, če si bo prispevke plačevala. Isto velja tudi za višino prispevkov. (Finančna uprava

Republike Slovenije, Ministrstvo za Finance, 2016) Iz sodbe Vrhovnega sodišča RS št. I Ips 27567/2012-56 izhaja, da »... delodajalec, ki delavcem ne plača prispevkov za socialno varnost, ne ravna zgolj v nasprotju s predpisi o plačilu predpisanih prispevkov, ampak tudi v nasprotju s predpisi o plači.« (Sodba Vrhovnega sodišča RS št. I Ips 27567/2012-56, 2015)

Ko govorimo o socialnih prispevkih, moremo vedeti, da se ti delijo na prispevke delavca kot tudi na prispevke delodajalca. V slovenskem sistemu socialnega varstva je oboje dolžan plačevati delodajalec. Zakon o dohodnini (Uradni list RS, št. 13/11 – uradno prečiščeno besedilo, 9/12 – odl. US, 24/12, 30/12, 40/12 – ZUJF, 75/12, 94/12, 52/13 – odl. US, 96/13, 29/14 – odl. US, 50/14, 23/15, 55/15 in 63/16, v nadaljevanju ZDoh-2) v 37. členu se, kot dohodek iz delovnega razmerja, šteje tudi socialni prispevek delavca. Z ZDR-1 je zakonsko določeno, da mora biti v pogodbi o zaposlitvi višina plače, navedena v obliki bruto plače, in višja, kot je ta, višji je znesek, namenjen za prispevke. Tako kot za minimalno plačo je tudi za socialne prispevke predpisan zakonski minimalni znesek osnove za delavčeve prispevke, in sicer 144. člen ZPIZ-2, kot najnižjo osnovo za obračunavanje prispevkov predpisuje 60 % zadnje znane povprečne letne plače, ki se preračuna na mesec. Pri tem je potrebno upoštevati še 410. člen istega zakona, ki določa nižje stopnje za prehodna obdobja, in sicer 52 % med leti 2014 in 2017, po tem naj bi se stopnja vsako leto zvišala za 2 %, dokler najnižja stopnja ne doseže omenjenih 60 %. (Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2), 2012) Prispevki delavca znašajo 22,10 % od bruto plače (tj. zmanjšajo bruto plačo na neto plačo), prispevki delodajalca so prispevki, ki so obračunani na bruto plačo in so stroški podjetja oziroma delodajalca, ter skupno znašajo 16,1 %. Prispevki delavca in delodajalca skupaj znašajo 38,20 %. Vse stopnje, načine plačevanja in obračunavanja socialnih prispevkov ter druge pravice in obveznosti lahko najdemo v sledečih zakonih:

- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2),
- Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (Uradni list RS, št. 72/06 – uradno prečiščeno besedilo, 114/06 – ZUTPG, 91/07, 76/08, 62/10 – ZUPJS, 87/11, 40/12 – ZUJF, 21/13 – ZUTD-A, 91/13, 99/13 – ZUPJS-C, 99/13 – ZSVarPre-C, 111/13 – ZMEPIZ-1, 95/14 – ZUJF-C in 47/15 – ZZSDT, v nadaljevanju ZZVZZ),
- Zakon o prispevkih za socialno varnost (Uradni list RS, št. 5/96, 18/96 – ZDavP, 34/96, 87/97 – ZDavP-A, 3/98, 7/98 – odl. US, 106/99 – ZPIZ-1, 81/00 – ZPSV-C, 97/01 – ZSDP, 97/01, 62/10 – odl. US, 40/12 – ZUJF, 96/12 – ZPIZ-2, 91/13 – ZZVZZ-M, 99/13 – ZSVarPre-C in 26/14 – ZSDP-1, v nadaljevanju ZPSV),

- Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Uradni list RS, št. 26/14 in 90/15, v nadaljevanju ZSDP-1),
- Zakon o urejanju trga dela (Uradni list RS, št. 80/10, 40/12 – ZUJF, 21/13, 63/13, 100/13, 32/14 – ZPDZC-1 in 47/15 – ZZSDT, v nadaljevanju ZUTD).

Vprašanje kazenske odgovornosti v Sloveniji obravnava samo Kazenski zakonik (Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo, 6/16 – popr., 54/15, 38/16 in 27/17, v nadaljevanju KZ-1).

S plačanimi prispevki je zavarovancu zagotovljena socialna varnost, ki nam jo v skladu z drugim členom Ustave RS zagotavljajo in posredujejo javne institucije, kot so Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije in Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. S tem država prebivalstvu zagotavlja uresničitev in pridobitev pravic ob nastanku zavarovalnih primerov, v obsegu in vsebini, kot to določa socialna zakonodaja, ki temelji na ustavni pravici do socialne države.

V Tabeli 1 je prikazana razdelitev socialnih prispevkov po stopnjah za delavca in delodajalca. Vidimo, da so prispevki delavca, višji od delodajalčevih, kljub temu da mora delodajalec plačevati še prispevke za poškodbe pri delu, ki jih ni potrebno dajati v posamezno kategorijo, saj so velikokrat prišteti kar k prispevkom za zdravstveno zavarovanje, kot je pojasnjeno v legendi.

Tabela 1: Stopnje prispevkov za socialno varnost

Vrsta prispevkov	Prispevki delojemalca v %	Prispevki delodajalca v %
Prispevki za PIZ	15,5	8,85
Prispevki za zdravstveno zavarovanje	6,36	7,09 *
Prispevki za zaposlovanje	0,14	0,06
Prispevki za starševsko varstvo	0,10	0,10
Skupaj	22,10	16,1

Legenda: * Prispevki za zdravstvo znašajo 7,09 %, vendar so v to vključeni še prispevki za poškodbe pri delu, ki znašajo 0,53 %. Prispevki za zdravstveno zavarovanje s strani delodajalca znašajo 6,56 %.

2 SANKCIJE ZOPER DELODAJALCA ZARADI NEPLAČEVANJA PRISPEVKOV

Delavci pogosto ne vemo, ali nam delodajalec plačuje prispevke ali ne. Za to informacijo moramo zaprositi Finančno upravo Republike Slovenije (v nadaljevanju FURS), kjer preverijo, ali so delavčevi prispevki s strani delodajalca plačani. Le-to lahko delavci že od

leta 2010 sami preverijo preko FURSove spletne storitve e-davki. Preko te je mogoče z digitalnim potrdilom oddati elektronsko vlogo in na lažji način pridobiti podatke o plačanih socialnih prispevkih. Ta storitev je delavcem priporočljiva, saj lahko na ta način kadarkoli zaprosijo za podatke, če so njihovi prispevki bili plačani in to preverjajo vsak mesec. Vendar večina Slovencev tega ne uporablja ali sistema niti ne pozna, še posebej starejši državljani, ki pogosto niso računalniško pismeni. Delavci pogosto niti ne preverjajo, ali so njihovi socialni prispevki plačani, saj običajno zaupajo svojim delodajalcem na podlagi plačilnih list in dejstvu, da FURS opravlja nadzor nad plačanimi prispevki. Delavec seveda ne ve, če njegovi prispevki (še) niso bili plačani in to po navadi ugotovi šele, ko je že prepozno in ko se mogoče znajde v situaciji, ko potrebuje zdravstvene storitve, vendar do teh ni upravičen. Ali ob upokojitvi ugotovi, da je njegova pokojnina nižja, kot bi morala biti. Najpogosteje delavci to ugotovijo šele, ko je podjetje že v postopku stečaja.

V primeru, ko delodajalec ni plačal socialnih prispevkov v imenu delavca, v roku treh zaporednih mesecev oziroma v obdobju pol leta, ima slednji z zakonom določen razlog, da poda izredno odpoved. Delodajalca lahko prijavi na Inšpektorat za delo. Preden poseže po teh ukrepih, ima pravico od delodajalca pisno zahtevati, da le-ta izpolni svoje obveznosti in mu poplača dolgovano. Če v osmih dneh, odkar je delodajalec prejel zahtevo, le-te ne izpolni, lahko delavec v roku tridesetih dni od poteka roka teh osmih dni, zahteva sodno varstvo pred delovnim sodiščem, ki je za to pristojno in tam uveljavlja finančne terjatve do delodajalca. Če se delavec odloči za izredno odpoved, mora o svojem namenu obvestiti delodajalca in ga pisno opomniti na obveznosti, ki jih je dolžan izpolniti, hkrati mora kršitve prijaviti na Inšpektorat za delo. To pomeni, da nima obveznosti oddelati dogovorjenega odpovednega roka, hkrati ima še vedno pravico do odpravnine in/ali odškodnine in lahko na Zavodu za zaposlovanje uveljavlja vse pravice iz zavarovanja za primer brezposelnosti. Inšpektorat za delo zoper gospodarsko družbo sproži prekrškovni postopek, v katerem gospodarski družbi naloži denarno kazen, zahteva od odgovornih, da odpravijo kršitve in gospodarski družbi izda ureditveno odločbo. Inšpektor bi moral, če bi ugotovil, da ima dejanje neplačevanja prispevkov vse znake kaznivega dejanja, podati kazensko ovadbo. Kazensko ovadbo lahko poda tudi delavec. Jenkole (2012) navaja, da mora policija v primeru prijave delodajalca, prijavo poslati na Finančni urad, kjer procesno poskušajo najti neplačnika, policija je hkrati dolžna obvestiti tudi davčnega inšpektorja. Po izvedbi potrebnega postopka Finančni urad pošlje informacije in zbrano dokumentacijo nazaj na policijsko postajo, kjer jo podrobno raziščejo, vključno s pridobljenimi finančnimi izpisi osumljenega. Kršitelju je potrebno dokazati storitev naklepnega dejanja kot pogoj, da se storilec sploh obtoži za kaznivo dejanje, s finančnimi podatki lahko ugotovijo, ali se ni osumljeni mogoče z neplačanimi socialnimi prispevki kako okoristil. Če in ko zberejo potrebno dokazno gradivo proti domnevnemu kršitelju, policija zbrano posreduje na državno tožilstvo, kjer nadaljujejo kazenski pregon. (Jenkole, 2012)

V primeru, ko so delavci oškodovani zaradi insolventnosti podjetja, lahko ti preprosto počakajo, da jim delovno razmerje preneha iz istega razloga in s tem pridobijo pravice iz Jamstvenega sklada. To določa Zakon o javnem jamstvenem in prežिवninskem skladu Republike Slovenije. Ob tem delavci niso upravičeni do nikakršnih poplačil neplačanih socialnih prispevkov s strani Jamstvenega sklada.

V nadaljevanju poglavja bom podrobneje analizirala tri vrste posledic neplačevanja socialnih prispevkov, in sicer iz vidika delovnega prava (delovnopravne posledice), prekrškovne in kazenskopravne posledice.

2.1 Sankcije z vidika delovnega prava

Ko delavec ugotovi, da delodajalec ni poskrbel za njegovo socialno varnost, tj. ni plačal njegovih socialnih prispevkov, ga lahko prijavi Inšpektoratu za delo Republike Slovenije, na policijo, ali zoper njega poda/vloži tožbo na delovno ali socialno sodišče, s katero zahteva poplačilo neplačanih socialnih prispevkov. Delovno pravno varstvo se nanaša zgolj na pravice delavcev v delovnem razmerju in s tem, kako neplačevanje socialnih prispevkov vpliva na le-to razmerje. Glavni sankciji iz tega vidika sta prijava na Inšpektorat za delo in izredna odpoved delavca, ki sta že pojasnjeni zgoraj. Kar se tiče izredne odpovedi s strani delavca, je le-ta mogoča le, če ima delavec za to z zakonom določen razlog. Te razloge določa 111. člen ZDR-1, v našem primeru lahko delavec poda izredno odpoved, ko delodajalec v celoti ni plačal delavčevih socialnih prispevkov v obdobju treh mesecev zaporedoma ali v obdobju pol leta. (Zakon o delovnih razmerjih (ZDR-1), 2013)

Z vidika delovnega prava je sankcionirano izključno dejanje delodajalca, ko delavca ne prijavi v sistem zavarovanja. V preteklosti so že bili primeri, ko je bil kršitelj pogojno obsojen zaradi takšnega dejanja, kajti njegov namen je bil izognitev plačevanju prispevkov in posledično kršenje pravic delavcem, ki so jim pripadale. (Škrlec, 2010) V nadaljevanju je pojasnjena razlika med prekrškom in kaznivim dejanjem, na podlagi opredelitve se razlikujejo tudi kazni in sankcije.

2.2 Neplačevanje prispevkov kot prekršek

Prekršek, »dejanje, ki pomeni kršitev zakona, uredbe vlade, odloka samoupravne, lokalne skupnosti, ki je kot tako določeno kot prekršek in je zanj predpisana sankcija za prekršek.«. (6. člen Zakona o prekrških Uradni list RS, št. 29/11 – uradno prečiščeno besedilo, 21/13, 111/13, 74/14 – odl. US, 92/14 – odl. US, 32/16 in 15/17 – odl. US, v nadaljevanju ZP-1)

Zakon o davčnem postopku (Uradni list RS, št. 13/11 – uradno prečiščeno besedilo, 32/12, 94/12, 101/13 – ZDavNepr, 111/13, 25/14 – ZFU, 40/14 – ZIN-

B, 90/14, 91/15 in 63/16, v nadaljevanju ZDavP-2) določa, da mora zakonsko predpisane obvezne socialne prispevke izračunavati in obračunavati zavezanec za le-te – v našem primeru delodajalec. Pri tem ga zakon obvezuje, da v obračunu prispevkov za socialno varnost navaja resnične, pravilne in v celoti podane podatke zavarovanca (v našem primeru delavca), saj lahko v nasprotnem primeru pride do napak pri davčnem organu. Isti zakon delodajalcu določa tudi rok za oddajo obračuna davčnemu organu in plačila socialnih prispevkov, in sicer mora »... predložiti obračun prispevkov za socialno varnost najpozneje do 15. dne v mesecu, plačati pa najpozneje do 20. dne v mesecu za pretekli mesec ...«. (Zakon o davčnem postopku (ZDavP-2), 2006) V istem roku mora te podatke sporočiti tudi zavarovancu. Z drugimi besedami, če delodajalec ne spoštuje zgoraj omenjenih predpisov, določenih v 352. in 353. členu ZDavP-2, jih ne upošteva in obveznosti ureja v nasprotju s predpisi, se le-ti upoštevajo kot prekrški zavezanca za prispevke oziroma delodajalca. Kot hujši davčni prekršek na temo socialnih prispevkov se šteje dejanje delodajalca, kot posameznika, ko davčnemu organu ne odda obračunanih socialnih prispevkov za zavarovance ali ko so na obrazcih navedeni lažni, napačni ali nepopolni podatki, kot je predpisano v prvem odstavku 10. člena ZDavP-2. Prekršek se kaznuje z denarno kaznijo od najnižjega zneska 400 € do najvišjega 5.000 €. Odvisno od tega, ali gre za samostojnega podjetnika, pravno osebo. Če gre za malo, srednjo oziroma veliko gospodarsko družbo, se prekrški iz zgoraj omenjenega 352. in 353. člena kaznujejo z denarno kaznijo, ki se giblje med 800 € pa vse do 30.000 €. (Zakon o davčnem postopku (ZDavP-2), 2006)

Kot lahko razberemo iz zgoraj pojasnjene, je sankcija za prekršek običajno zgolj globa. 4. člen Zakona o prekrških sankcije deli na glavno sankcijo:

- globa oziroma denarna kazen

in stranske sankcije:

- opomin, ki se običajno izreče namesto denarne kazni,
- kazenske točke pri cestnoprometnih prekrških,
- prenehanje veljavnosti vozniškega dovoljenja,
- prepoved uporabe vozniškega dovoljenja v primeru hujših prekrškov,
- vzgojni ukrep,
- druge stranske sankcije.

Ob tem ni nujno, da je podana samo ena vrste sankcije, saj je lahko poleg globe kot glavne sankcije, podana še ena ali več stranskih sankcij. (Zakon o prekrških (ZP-1), 2002)

2.3 Neplačevanje prispevkov kot element kaznivega dejanja

Kazenski zakonik neplačevanje prispevkov za socialno varnost obravnava kot kaznivo dejanje. Opredeljuje ga kot »... človekovo protipravno ravnanje, ki ga zakon zaradi nujnega varstva pravnih vrednot določa kot kaznivo dejanje in hkrati določa njegove znake ter kazen za krivega storilca«. (Kazenski zakonik (KZ-1), 2008) Kaznivo dejanje mora izpolnjevati določene predpostavke kaznivega dejanja, da za takšno sploh velja. V posplošeni teoriji so te predpostavke ravnanje, izpolnjenost biti inkriminacije, protipravnost in krivda:

- Pri ravnanju velja, da mora storilec kaznivega dejanja navzven ravnati prepoznavno, za tovrstno ravnanje velja, da je obvezno obvladano oziroma ga je moč obvladati s storilčevo voljo.
- Pri naslednji predpostavki, izpolnjenosti biti inkriminacije, je obvezno, da ravnanje storilca ustreza določenemu opisu kaznivega dejanja, ki ga navaja zakon.
- Za protipravnost se predpostavlja, da se ne smejo podati okoliščine, ki bi dejanje storilca predstavile kot dovoljeno.
- Da obstaja predpostavka o krivdi, je obvezno, da je storilcu dejanje moč očitati glede na njegov izrecni odnos do dejanja. (Ambrož, 2007)

Kaznivim dejanjem iz naslova delovnih razmerij in socialne varnosti je v KZ-1 namenjeno celotno poglavje, sestavljeno iz osmih kaznivih dejanj. Če omenimo samo člena, ki se nanašata na kršenje socialnih pravic, sta to 196. člen (kršitev temeljnih pravic delavcev) in 202. člen (kršitev pravic iz socialnega zavarovanja). V 196. členu že prvi odstavek člena med drugim navaja, da osebi, ki ne spoštuje predpisov o plačanih prispevkih in tako prikrajša zaposlenega (ali iskalca zaposlitve) za njegove pravice, grozita zaporna kazen do treh let in denarna kazen. Drugi odstavek istega člena predpisuje zaporno kazen do pet let in globo v primeru »če so bile z dejanjem iz prejšnjega odstavka kršene pravice najmanj dvajsetih delavcev ali če so enemu ali več delavcem kršene pravice v obdobju najmanj dveh let ...«. (Kazenski zakonik (KZ-1), 2008) Medtem 202. člen določa, da »kdor ne ravna po predpisih o socialnem zavarovanju in s tem, koga prikrajša za pravico, ki mu pripada, ali mu jo omeji, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do enega leta.«. (Kazenski zakonik (KZ-1), 2008) Glede socialne varnosti se 196. člen izrecno nanaša na neplačevanje socialnih prispevkov delavcu, medtem ko 202. člen splošno pokriva kaznivo dejanje kršenja socialnih pravic komurkoli in ne samo delavcu, in sicer s strani kogarkoli in ne le s strani delodajalca. KZ-1 neplačevanje socialnih prispevkov obravnava kot »posebno izvršitveno obliko kaznivega dejanja zoper temeljne pravice delavcev ...«. (Škrlec, 2010)

3 KAZNIVO DEJANJE KRŠITVE TEMELJNIH PRAVIC DELAVCEV

3.1 Zakonski znaki kaznivega dejanja

Zakonski znaki kaznivega dejanja so nujni elementi, ki jih mora dejanje imeti, da se lahko obravnava kot kaznivo dejanje. Ločimo deskriptivne (fizične) in normativne (pravne) zakonske znake. S prvimi opisujemo dogajanja in dejstva, ter jih lahko prepoznamo že iz življenjskih izkušenj, medtem ko se slednji bolj naslanjajo na vrednote, so utemeljeni z določenimi normami in jih je kot znake potrebno vrednotiti. Kljub temu je te znake težko razlikovati, saj imajo podobne lastnosti. (Ambrož, 2007)

Obvezni zakonski znak kaznivega dejanja in da je kaznivo dejanje priznано kot takšno, je prepovedana posledica, ki je temeljni pogoj, da lahko kaznivo dejanje obstaja, do nje pride samo v primeru storitve kaznivega dejanja ali opustitve le-tega, če je tovrstna posledica dejansko nastala. Lahko se pokaže kot ogrožanje zavarovane dobrine ali poškodovanje le-te. To pomeni, da z določenim človeškim ravnanjem ne moremo dokazati ničesar, če to ravnanje ni imelo nekih škodljivih oziroma nevarnih posledic na zunanjem svetu. Prepovedane posledice so v kazenskem zakoniku že določene pod opisom kaznivega dejanja, vendar niso vedno jasno razvidne, zato zakon izbere tisto, ki je v kazenskem pravu najpomembnejša, pri čemer lahko izbira med neposrednimi, posrednimi, bližnjimi in bolj oddaljenimi posledicami. (Bavcon, Šelih, Korošec, Ambrož, & Filipčič, 2013) Če pojasnim na primeru sodbe II Kp 32967/2012, prepovedana posledica nastane že z neplačevanjem prispevkov, ko je posledično prikrajšana temeljna delavčeva pravica do socialnega varstva oziroma je le-ta omejena. Pridobitev le-te je pogojena s plačanimi socialnimi prispevki. Istega mnenja je bilo tudi Vrhovno sodišče v sodbi I Ips 27567/2012, kjer je bilo rečeno, da je delavčeva socialna varnost ogrožena takoj, ko mu delodajalec »omeji pravico do bruto plače«. (Sodba Vrhovnega sodišča RS št. I Ips 27567/2012-56, 2015) Zagovornica obtoženca v sodbi I Ips 22840/2011-52 je omenila, da prepovedana posledica 196. člena KZ-1 ni enaka prepovedani posledici po 202. členu KZ-1 in da ta po slednjem členu nastane samo, če je omejena delavčeva pokojnina, medtem ko so po 196. členu zakonski znaki kaznivega dejanja izpolnjeni že ob prikrajšanju delavčevih pravic, ki mu pripadajo po tem členu. Sodišče mora ob tem ugotoviti še, ali je bil delavec prikrajšan oziroma omejen za pravice in za katere prikrajšane oziroma omejene pravice je v primeru šlo.

Pri omenjanju 196. člena KZ-1 moramo omeniti še temeljno in kvalificirano ter privilegirano dejanje. Temeljno dejanje po navadi najdemo v prvem odstavku člena, včasih je temeljno dejanje zapisano tudi v prvem členu poglavja. S tem zakonodajalec običajno povzame najpogostejša, najbolj značilna in navadna določena kazniva dejanja za določen člen kaznivega dejanja, medtem ko s kvalificiranim dejanjem v zakon doda hujšo obliko temeljnega dejanja ali s privilegiranim dejanjem, bolj milo. Dodanje slednjih dveh dejanj

v zakon pomeni, da je katera od okoliščin, ki spremlja kaznivo dejanje, enostavno tako pomembna, da je zanjo potrebno predpisati zakonski stan in kazensko določbo, ki dejanje ločuje od temeljnega dejanja. Torej, če kaznivo dejanje vsebuje okoliščino privilegirane ali kvalificirane dejanja, ga mora sodišče po predpisanem členu kaznivega dejanja ali odstavku le-tega kaznovati. (Bavcon, Šelih, Korošec, Ambrož, & Filipčič, 2013) Prvi odstavek 196. člena KZ-1 predstavlja temeljno dejanje. V našem primeru bi to bilo v situaciji, ko so bili prispevki obračunani, vendar niso bili plačani. V tem primeru delavec ne izgubi pravice do uveljavljanja pokojnine, vendar mu je prikrajšana pravica do izračuna pokojnine od dohodka, ki bi moral biti upoštevan za izračun le-te. Drugi odstavek 196. člena opisuje kvalificirano oziroma hujše dejanje v primeru, ko delodajalec socialnih prispevkov ni niti obračunal, niti plačal. V tem primeru pride do situacije, ko delavec izgubi pravico do pokojnine za tisto časovno obdobje, ko prispevki niso bili obračunani in plačani in s tem nastane potrebna posledica. (Škrlec, 2010)

Kot je že zgoraj omenjeno, je za nastanek prepovedane posledice dovolj že prikrajšanje ali omejevanje temeljne delavčeve pravice do socialnega varstva. Za primer lahko podamo še sodbo iz Vrhovnega sodišča za primer neplačevanja prispevkov iz leta 2013, kjer je sodišče napisalo, da »prepovedana posledica nastane že z neplačilom prispevkov, če so izpolnjeni pogoji za krivdno odgovornost.« (Mordej, Kazniva dejanja s področja delovnega prava in prava socialne varnosti, 2013) Posledica se dokončno pokaže, ko oškodovana oseba dobi nižjo pokojnino, kot bi jo morala in/ali ob omejenih zdravstvenih storitvah, kar je lahko velik problem pri nosečnicah in starejših državljanih. (Ferlinc, 2011)

Pri zakonskih znakih kaznivega dejanja je zanimivo omeniti še t. i. objektivno nezmožnost plačila. Gre za situacijo, v kateri je delodajalec nezmožen poplačati svoje obveznosti, vendar se to kot izgovor pogosto pojavlja na sodiščih, zakaj delodajalec svojim delavcem ni plačal zakonsko predpisanih obveznosti. Kršitelji se na ta objektivni razlog izgovarjajo zato, ker se jim v primeru nezmožnosti plačevanja ne more dokazati naklepa. Tega pa je, kot bo pojasnjeno v nadaljevanju, za obstoj kaznivega dejanja nujno potrebno dokazati. V takšnih primerih sodišče odredi, da je potrebno oceniti finančno stanje podjetja, z vsemi objektivnimi okoliščinami vred, ki so mogoče imele vpliv za storitev kaznivega dejanja. (Škrlec, 2010) Nema lokrat se po temeljiti preiskavi obsojencem dokaže, da so se neprimerno izgovarjali na objektivno nezmožnost plačevanja. V velikih primerih se zgodi, da podjetje z denarjem, ki bi moral biti namenjen za socialne prispevke, raje poplača druge dolgove in posledično še naprej posluje. Če bi slednje obveljalo, bi to dalo delodajalcem pravico do takšnega početja z razlogom, da varuje obstoj svojega podjetja, posledično varuje tudi delovna mesta svojih zaposlenih, torej je upravičen, da le-te prikrajša do upravičenega bruto dohodka. Takšen primer je sodba št. I Kp 30816/2012-35, kjer je sodišče iz dokaznega gradiva razbralo, da je obsojenec večji prioritetni pomen dal poslovanju podjetja, kot svojim delavcem. Iz tega je bilo razvidno, da je obsojenec kršitev storil z direktnim naklepom in mu je tako tudi sodilo.

Naklep oziroma zavestno ravnanje je drugi bistveni zakonski znak kaznivega dejanja. V primeru kršitev temeljnih pravic delavcev in v našem primeru neplačevanja socialnih prispevkov, kot kaznivega dejanja, je ta omenjen že v zakonu pod (že zgoraj omenjenim) 202. členom KZ-1: »Kdor ne ravna po predpisih o socialnem zavarovanju in s tem, koga prikrajša za pravico, ki mu pripada, ali mu jo omeji, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do enega leta.«. Pred spremembo tega člena oziroma pred sprejetjem nove novele KZ-1 1. 6. 2017, je le-ta vseboval še besedo »zavestno«. Torej: »Kdor zavestno ne ravna po predpisih o socialnem zavarovanju ...«. Beseda »zavestno« je v členu določala, da je tisti, ki stori kaznivo dejanje in se tega zaveda, to storil zavestno oziroma naklepno. S tem se je zavedal prihajajočih posledic in je posledično kriv ter mora biti kaznovan. S tem ko je bila ta določena beseda z zadnjo sprejeto novelo KZ-1, črtana, je glede naklepa prišlo do dobrodošle spremembe na tem področju. Velja namreč, da je tovrstno kaznivo dejanje lahko storjeno izključno zavestno. Pri tem sicer še vedno obstaja velika težava, in sicer ta, da je v praksi naklep zelo težko dokazati na sodišču, saj se lahko skoraj vsak storilec izgovarja na objektivne razloge, kot je recimo nelikvidnost podjetja, neplačane terjatve in podobno. Iz tega razloga nato zagotovo dobi milejšo kazen, kot smo omenili v zgoraj omenjenih primerih - če to seveda dokaže. V pomoč pri razjasnjevanju, ali je bilo dejanje kaznivo ali ne, nam je v pomoč še 25. člen KZ-1, ki definira, da je kaznivo dejanje naklepno, »... če se je storilec zavedal svojega dejanja in ga je hotel storiti (direktni naklep), ali če se je zavedal, da lahko stori dejanje, pa je v to privolil (eventualni naklep).«. (Kazenski zakonik (KZ-1), 2008)

Tako direktni kot eventualni naklep sta sestavljena iz zavestne in voljne sestavine posameznega naklepa. Direktni naklep pomeni, da je storilec že pred izvršitvijo kaznivega dejanja vedel in se zavedal, kakšne bodo posledice dejanja, a ga je vseeno hotel udejanjiti. Pri tem ni nujno, da se je za kaznivo dejanje odločil v enem trenutku, marveč ga je lahko načrtoval vnaprej. Eventualni naklep po drugi strani pomeni, da se je storilec vnaprej zavedal, da njegovo dejanje lahko povzroči prepovedano posledico in je kljub temu v njen nastanek privolil. (Bavcon, Šelih, Korošec, Ambrož, & Filipčič, 2013)

Ko govorimo o naklepem kaznivem dejanju, moramo poznati naslednje 4 stopnje:

- Goli naklep – prva stopnja; kjer se storilec še odloča ali dejanje sploh storiti in kasneje trenutek odločitve, da bo dejanje storil.
- Pripravljalna dejanja – drugo stopnja; storilec svojo odločitev začne uresničevati, kar lahko opazi tudi zunanji svet, s tem še niso vidni nobeni zakonski znaki kaznivega dejanja.

- Izvršitvena dejanja – tretja stopnja; storilec izvrši kaznivo dejanje, ki vsebuje zakonske znake kaznivega dejanja.
- Dokončano kaznivo dejanje – četrta stopnja; uresničitev vseh zakonskih znakov kaznivega dejanja in nastanek prepovedane posledice.

Za opisane stopnje ni nujno potrebno, da so najdene v vseh primerih. Na primer, nihče ne more biti obravnavan izključno zaradi golega naklepa, saj bi bilo težko verjetno, da bi nekoga kaznovali na podlagi njegovih misli in emocij. Velja pa pravilo, ki velja tudi kot kriterij, da se za kaznivo dejanje lahko šteje zgolj dokončano kaznivo dejanje – dejanje z vsemi zakonskimi znaki kaznivega dejanja in s prepovedano posledico. (Bavcon, Šelih, Korošec, Ambrož, & Filipčič, 2013) V našem primeru se, kot dokončano kaznivo dejanje šteje dejanje, ko zaradi obtoženčevega opustitvenega dejanja pride do prikrajšanja delavčevih pravic kot posledic. (Škrlec, 2010)

Pri neplačevanju socialnih prispevkov je glavni zakonski znak kaznivega dejanja ta, da so delodajalcu kršene temeljne pravice glede socialnega varstva s tem, ko delodajalec ne vplača predpisanih socialnih prispevkov delavcu in posega v njegovo socialno varnost. Naslednji zakonski znak kaznivega dejanja je dejstvo, da delavec ni dobil predpisane bruto plače, temveč zgolj izplačano (neto) plačo.

Tako iz teoretičnih zapisov kot iz prakse lahko opazimo, da je dokazovanje in kasneje kaznovanje teh kaznivih dejanj lahko zelo težavno, še bolj bo to opazno v nadaljevanju omenjenih primerih. Najtežje pri vsem je dokazovanje storilčevega naklepa, takoj za tem dokazovanje, da je sploh nastala kakršnakoli neprijetna posledica za delavca. Ta se bo namreč jasno pokazala šele, ko bo nastopil čas za upokojitev in odmero pokojnine, vendar je takrat prepozno za boj na sodišču, saj večina primerov do takrat že zastara. Kar se tiče terjatev iz delovnih razmerij, te zastarajo po petih letih. Mogoče bi bilo smiselno glede teh kaznivih dejanj ukreniti kaj specifičnega in bolj natančnega v zakonu, ter pravice šibkejših zavarovati podrobneje, kot so varovane zdaj, kajti preden gre delavec na primer v pokoj, bi si načeloma še zmožel priboriti višjo pokojnino, če je bil za to prikrajšan zaradi delodajalca. Iz tega naslova mu je bilo poseženo v pravico, na podlagi katere bi morala plača biti upoštevana pri izračunavanju pokojninske osnove. Ta se zaradi neplačevanja prispevkov ne upošteva, s čimer hipoma nastane prepovedana posledica in gre za udejanjeno izgubo pokojninske osnove najugodnejšega obdobja. (Škrlec, 2010)

3.2 Kaznivo dejanje kršitve temeljnih pravic v praksi

V praksi je število kaznivih dejanj kršenja temeljnih pravic delavca zelo visoko, a so številčni podatki glede tega vprašljivi. Število kaznivih dejanj je zelo različno dojeta s strani policije in državnega tožilstva. Prvi za kaznivo dejanje štejejo dejanje zoper vsako

oškodovano osebo, kot je na primer v sodbi št. I Ips 27567/2012-56. V njej je storilec oškodoval sedem delavcev iz naslova neplačevanja socialnih prispevkov po 196. členu, kar se je štelo za sedem storjenih kaznivih dejanj. Drugi v takšnem primeru sedem kaznivih dejanj, le-to beleži kot celoto in šteje kot eno kaznivo dejanje zoper delodajalca oziroma pravno osebo. Največ kaznivih dejanj pri nas v zvezi z delovnimi razmerji, se zgodi s kršenjem delavskih pravic po členu 196 KZ-1. (Kamenšek Gornik, 2016)

V preteklosti, pred osamosvojitvijo Slovenije, je bilo takšnih kaznivih dejanj zelo malo. Letna statistika se je vrtela okoli dvajsetih dejansko ovadenih oseb, medtem ko obsojencev skorajda ni bilo. Kljub temu, da je bilo tovrstno kaznivo dejanje po (takrat) 205. členu Kazenskega zakonika (danes je to 196. člen KZ-1) v 90. letih 20. stoletja najpogosteje izvrševano kaznivo dejanje iz 22. poglavja Kazenskega zakonika, je bilo na primer v letu 1997 ovadenih samo 22 storilcev, leto pozneje zgolj eden več. Ti se na izrečeno obsodbo skoraj nikoli niso pritožili, kot se to dogaja danes. Kar se tiče takratnega 209. člena Kazenskega zakonika (danes 202. člena KZ-1), je bilo leta 1997 prijavljenih 10 storilcev in 15 leto kasneje. V teh dveh letih je sodišče od 25 oseb obsodilo le 4, in sicer so vse prekršile obveznost prijave delavcev v predpisana zavarovanja in se naklepoma ognile plačilu prispevkov ter delavcem posredno onemogočile pridobitev pravic iz socialne varnosti. (Mazi, 1999)

Tabela 2: Kazniva dejanja zoper delovna razmerja in socialno varnost v letih 2009 – 2014

Leto	Prejete ovadbe	Vložene obtožnice	Prejete sodbe	Število obsodb
2009	584	132	121	31
2010	1.144	169	155	60
2011	1.359	358	137	53
2012	1.225	382	301	155
2013	1.844	471	362	203
2014	1.522	610	417	212

Povzeto in prirejeno po Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije, Skupno poročilo o delu državnih tožilstev 2013, 2014;

Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije, Skupno poročilo o delu državnih tožilstev 2014, 2015.

V Tabeli 2 lahko vidimo, kako se gibljejo številke kaznivih dejanj, kjer niso bile spoštovane pravice iz delovnih razmerij in socialne varnosti med leti 2009 in 2014. Razvidno je, kako se je število prejetih ovadb iz leta 2009 v leto 2010 podvojilo in kako malo je vloženih obtožnic v primerjavi s prejetimi ovadbami. Še nižje je število dejanskih obsodb. Po svetovni finančni krizi je zelo opazna rast prejetih ovadb, kar lahko opazimo v Tabeli 3, v kateri seštevek za leto 2015 znaša 1.661, leto pozneje pa 1.604. Prav zaradi gospodarske krize je storilecem težko dokazati, da so ravnali naklepno, saj se ni težko izgovoriti na dejstvo, da je podjetje le še ena od »žrtev« recesije. (Mordej, Za ožjo opredelitev kaznivih dejanj zoper delovno razmerje, 2015) Kljub temu je eden izmed bolj

pozitivnih podatkov ta, da iz leta v leto raste število obsodb, ki se prvič malenkost zmanjša v letu 2016, medtem ko je iz Tabele 3 razvidno, koliko ovadb se dejansko prenese v naslednja leta. Velik delež zajemajo tudi zavržene ovadbe. Iz Tabel 2 in 3 lahko opazimo, kako se je povečalo število kaznivih dejanj po nastanku finančne krize, čeprav lahko rast te številke verjetno pripišemo tudi dejstvu, da se ljudje vedno bolj zavzemamo za svoje pravice in se borimo za to, kar nam pripada in za kar smo bili oškodovani.

Tabela 3: Kazniva dejanja zoper delovno razmerje in socialno varnost v letih 2015 in 2016

	Prejete ovadbe	Prenesene ovadbe iz prejšnjih let	Rešene ovadbe			Vložena obtožnica	Obsodilne sodbe
			Zavržene	Zahteve za preiskavo	Neposredna obtožba		
2015							
Polnoletne osebe	1.349	1.351	687	33	4	22	334
Pravne osebe	312	468	322	4	0	0	28
Skupaj	1.661	1.819	1.009	37	4	22	362
2016							
Pravne osebe	503	427	320	4	2	1	332
Polnoletne osebe	1.101	1.473	1.068	26	3	34	21
Skupaj	1.604	1.900	1.388	30	5	35	353

Privzeto in prirejeno po Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije, Skupno poročilo o delu državnih tožilstev za leto 2015, 2016;

Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije, Skupno poročilo o delu državnih tožilstev za leto 2016, 2017.

Tabeli 2 in 3 nam razvidno pokažeta, kako se številke teh kaznivih dejanj gibljejo danes in kako veliko, je število ovadenih delodajalcev oziroma odgovornih oseb v zadnjih letih v primerjavi s tistimi izpred dvajsetih let.

Tabela 4 nam prikaže število kaznivih dejanj po 196. členu KZ-1 - kršitev temeljnih pravic delavcev - v zadnjih treh letih. Za te ne moremo reči, da padajo ali rastejo, temveč le nihajo. Leta 2014 je bila številka precej višja proti tisti iz leta 2015, ko se je število kršitev več kot prepolovilo, nato pa leta 2016 spet naraslo. Finančna uprava Republike Slovenije, je v zadnjih petih letih kazensko ovadila več kot 50 primerov na to temo. (Smrekar, Kdo je kriv, da delavci leta ne dobijo plačanih prispevkov za socialno varnost?, 2017) V letu 2015

je kazensko ovadila 15 kršiteljev, v letu kasneje 9. Če še kot zanimivost omenim finančni dolg do FURSa s strani delodajalcev in odgovornih oseb iz naslova neplačevanja prispevkov: pravne in fizične osebe, ki instituciji dolgujejo več kot 5.000 €, skupno dolgujejo skoraj 988 milijonov evrov. Pozitivna stran tega je, da se je to število zmanjšalo v primerjavi s tistim iz leta 2015, ko je dolg znašal še dobrih 20 milijonov več. Negativna stran dolga je ta, da je skoraj 52 % odgovornih pravnih in fizičnih oseb insolventnih. (Čebokli & Lukič, 2016)

Tabela 4: Kršitve temeljnih pravic delavcev od 2014 - 2016

Leto	Število kaznivih dejanj
2014	5.671
2015	2.522
2016	3.151

*Povzeto in prirejeno po Ministrstvo za notranje zadeve, Poročilo o delu policije za 2014, 2015;
Ministrstvo za notranje zadeve, Poročilo o delu policije za 2015, 2016;
Ministrstvo za notranje zadeve, Poročilo o delu policije za 2016, 2017.*

Iz 162. člena Zakona o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 47/13, 87/14, 8/16 – odl. US, 64/16 – odl. US in 65/16 – odl. US, v nadaljevanju ZKP) izhaja, da lahko državni tožilec odloži kazenski pregon osumljenca, če je njegova predpisana kazen denarna oziroma zaporna do treh let. To velja samo ob soglasju oškodovane osebe in če je storilec pripravljen upoštevati navodila državnega tožilca ter izpolnjevati z zakonom predpisane naloge. V primeru zaporne kazni do enega leta ali v primeru samo denarne kazni iz 163. člena ZKP izhaja, da lahko državni tožilec opusti kazenski pregon, če se storilec pokesa in poravna povzročeno škodo. (Zakon o kazenskem postopku, 1994)

Zaporno kazen za kršenje socialnih pravic človeka in poseganje v le-te v naši zakonodaji opredeljuje izključno KZ-1 in še to samo v primeru, ko delojemalec izgubi pravico do določene storitve oziroma olajšave situacije zaradi neplačanih prispevkov. Medtem vsi ostali zakoni, ki se ukvarjajo z obravnavano tematiko, le-to navajajo več ali manj zgolj kot prekršek. Kazen na podlagi določb iz KZ-1 je doletela delodajalca, ki je bil s strani Okrajnega sodišča v Brežicah, spoznan za krivega zaradi neplačevanja socialnih prispevkov sedmim delavcem, s čimer je posledično omejil njihovo pravico do bruto dohodka, sodilo se mu je za sedem kaznivih dejanj po 196. členu KZ-1. To pomeni, da je kršil pravice sedmim delavcem. Kot je zapisano v sodbi št. I Ips 27567/2012-56 z Vrhovnega sodišča Republike Slovenije, ga je sodišče pogojno obsodilo in mu znotraj obsodbe predpisalo enomesečno zaporno kazen za vsako izmed kaznivih dejanj. Ker 53. člen KZ-1 določa, da se v primeru, ko se storilcu sodi za več kaznivih dejanj skupaj določi enotna kazen, je v tem primeru obsojenec dobil šestmesečno zaporno kazen po tretji alineji

drugega odstavka omenjenega člena in preizkusno dobo dveh let. Isto kazen je s strani Okrajnega sodišča v Krškem dobil tudi obsojenec iz sodbe št. II Kp 32967/2012 z Višjega sodišča RS, v kateri delodajalec kot tožena stranka ni plačeval socialnih prispevkov večjemu številu delavcev več mesecev in s tem kršil 196. člen KZ-1.

Ker se večkrat pojavi izraz »insolventnost«, naj omenim še dejstvo, da Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (Uradni list RS, št. 13/14 – uradno prečiščeno besedilo, 10/15 – popr., 27/16, 31/16 – odl. US, 38/16 – odl. US in 63/16 – ZD-C, v nadaljevanju ZFPPIPP) v 34. členu navaja, da podjetje v primeru insolventnosti ne sme opravljati nikakršnih plačil, razen tistih, od katerih je odvisno poslovanje le-tega. V drugem odstavku tega člena omenja, da je za nadaljnje poslovanje potrebno plačati obveznosti prednostnih terjatev, ob tem se navezuje na 21. člen istega zakona, kjer je zapisano, da med prednostne terjatve med drugim sodijo tudi prispevki, ki jih je izplačevalec dolžan obračunavati in plačevati skupaj s plačo. (Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju, 2007)

3.3 Primerjava z drugimi državami

S problematiko naše teme v praksi se seveda ukvarjajo vse države, vendar vsaka na svoj način in glede na svoj zakonodajni sistem. Če primerjamo slovenski sistem obravnavanja neplačevanja socialnih prispevkov z Avstrijo, Švico in Nemčijo, ugotovimo, da je Slovenija edina, ki ima za kršitve zoper delovno razmerje namenjeno celo poglavje v Kazenskem zakoniku. Omenjene države neplačevanje socialnih prispevkov obravnavajo kot kršitev premoženjskih pravic in tako kaznivo dejanje tudi kaznujejo. Avstrijski kazenski zakonik za neplačevanje socialnih prispevkov predpisuje dve leti zaporne kazni za delodajalca v primeru, ko delavčevi prispevki niso vplačani pri dogovorjeni zavarovalnici, ter triletno zaporno kazen, če je bila kršitev povzročena iz koristoljubja oziroma goljufije. Možna je še zaporna kazen v razponu od pol do petih let, če znesek t. i. dolga iz socialnega zavarovanja znaša več kot 50.000 €. Tudi Švica ima tovrstno kaznivo dejanje, omenjeno pod kaznivimi dejanji zoper premoženjsko varnost, ki se kaznuje z maksimalno tremi leti zopora. V Nemčiji je tovrstna kršitev kaznovana z do petletno zaporno kaznijo in globo, ki ju sicer predpisuje kazenski zakonik, vendar v poglavju, namenjenem goljufijam in poneverbam. Ob dokazanem kaznivem dejanju iz koristoljubnih namenov ali ponarejanja dokumentarnega gradiva se lahko storilec kaznuje z zaporno kaznijo do deset let, pri čemer je minimalna možna kazen pol leta. Mordejeva se med primerjanjem v članku sprašuje, ali je naša zakonodaja glede kazenskih pregonov iz naslova delovnega razmerja morda preveč splošna in nenatančno opredeljena, kar posledično vodi v previsoko število kazenskih ovadb. (Mordej, Za ožjo opredelitev kaznivih dejanj zoper delovno razmerje, 2015) Verjetno bi bilo bolje, če bi se zgledovali po razvitih državah, v katerih ima socialna varnost več kot očitno večji in podrobneje opredeljen pomen.

4 PRIMER STEKLARSKE NOVE d. o. o.

Kot že omenjeno, bom v tem poglavju podrobneje predstavila primer Steklarske nove d. o. o., vendar naj pred tem na kratko predstavim še nekaj drugih primerov iz zadnjih let. Bolj odmevna primera, ki dvigata prah v zadevi z neplačevanjem socialnih prispevkov delavcem, sta državno podjetje Litostroj Jeklo d. o. o. s skoraj 190 zaposlenimi in Splošna bolnišnica Topolšica:

V primeru prvega se delavcem več let niso plačevali socialni prispevki, podjetje iz tega naslova in naslova davkov Finančni upravi RS dolguje že enormen znesek v višini petih milijonov evrov, kar predstavlja skoraj 80 % celotnega dolga. Družba je plačilno nesposobna, že v drugi prisilni poravnavi in še vedno posluje. Podjetje je prvo prisilno poravnavo imelo že pred tremi leti. Vodilni v podjetju trdijo, da bodo dolgovi iz delovnih razmerij poravnani do konca letošnjega leta. (Smrekar, Kdo je kriv, da delavci leta ne dobijo plačanih prispevkov za socialno varnost?, 2017). Pri njihovih težavah se mnogi sprašujejo, če se odgovorni niso ničesar naučili iz primera Steklarske Nove, katere primer bo podrobno pojasnjen v nadaljevanju.

V drugem primeru je Splošna bolnišnica Topolšica, ki je svojim delavcem dolžna več kot 200.000 € oziroma natančneje 212.666 € za neplačane socialne prispevke. Javnost med drugim moti dejstvo, da je to institucija, ki je financirana s strani Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije, ki, ironično, teh prispevkov ne plačuje, navkljub že eno leto trajajočim opozorilom. Še drugi problem, ki tukaj bode v oči, je ta, da naj bi bil razlog za neplačevanje prispevkov ta, da naj bi bil ves denar porabljen za obnovo bolnišnice, ki je bila končana že meseca maja 2016. (Smrekar, Kdo bo plačeval prispevke, če jih še javni sektor ne?, 2017)

Izpostavimo lahko tudi primer Atrij Celje d. o. o., nepremičninsko podjetje z dolgoletno in (nekoč) uspešno tradicijo in skoraj 50 zaposlenimi. Družba je zapadla v dolgove zaradi številnih neplačnikov, ki so iz leta v leto naraščali. Danes, po stečaju družbe, se ta dolg giblje med 100.000 € in 300.000 €. Kljub dolgovom so zaposleni vedno prejeli dogovorjeno plačo. Januarja 2017 je do delavcev prišla govorica, da jim odgovorni od 1. 7. 2016 ne vplačujejo socialnih prispevkov nakar so preverili pri Finančni upravi Republike Slovenije, kjer so to potrdili. Podatki, pridobljeni iz FURSa, so razkrili, da njihove evidence ne zajemajo potrebnih REK obrazcev za mesečne plače, kar pomeni, da delodajalec ni obračunal obveznih socialnih prispevkov v le-teh. Socialni prispevki delavcev so bili iz naslova pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter zdravstvenega zavarovanja neporavnani od 1. 7. 2017, prispevki iz starševskega varstva in prispevki za zaposlovanje od 1. 8. 2017. (Finančna uprava Republike Slovenije, 2017) En mesec kasneje je podjetje prijavilo stečaj in delavci so ostali še brez zadnje plače, nekateri tudi brez povrnjenih potnih stroškov. Preko delodajalca so imeli delavci sklenjeno dopolnilno

zdravstveno zavarovanje, ki prve tri mesece v letu 2017 ni bilo plačano, prav tako deset mesecev ni bilo plačano kolektivno nezgodno zavarovanje in obveznosti po Pogodbi o oblikovanju pokojninskega načrta, čeprav je iz plačilnih list razvidno, da je bilo odvzeto od bruto plače. Delodajalcu so poslali opomin za izpolnitev obveznosti, istočasno so o storjeni kršitvi obvestili Inšpektorat za delo. Ker kršitev ni bila odpravljena v treh dneh od prejema opozorila, kakor določa zakon, so bili delavci upravičeni, da podajo izredno odpoved na podlagi pete alineje prvega odstavka 111. člena ZDR-1, ki daje delavcem zakonski razlog za izredno odpoved v primeru neplačevanja socialnih prispevkov v zadnjih zaporednih treh mesecih ali, če celotni socialni prispevki niso bili plačani šest mesecev. Podali so tudi kazensko ovadbo proti direktorju, na podlagi prvega odstavka 240. člena (zloraba položaja ali zaupanja pri gospodarski dejavnosti) in prvega odstavka 196. člena KZ-1. (Okrožno državno tožilstvo v Celju, 2017)

Za konec bom kot enega izmed odmevnejših primerov neplačevanja socialnih prispevkov, predstavila podjetje Steklarska nova d. o. o., ker je to podjetje iz kraja, v katerem prebivam in del srednje šole, ki sem jo obiskovala. Podjetje je zgodovinsko pomembno za Rogaško Slatino, hkrati pa dober primer, ki zadeva temo moje zaključne strokovne naloge.

Steklarska nova d. o. o. je bilo proizvodno podjetje, znano že pred drugo svetovno vojno, vendar pod imenom Slatinska steklarna. Proizvajali in prodajali so kakovostne steklene izdelke iz kristalina (tako barvne kot brezbarvne) in brušenega kristala, namenjene gostinstvu in široki potrošnji. V letu 1947 je bila ustanovljena Steklarska šola kot dodatek k steklarni z namenom poučevanja in pridobivanja novih zaposlenih. S 1. septembrom 1947 so v svoje prostore prvič sprejeli dijake Steklarske šole, ki so se lahko učili za razne steklarske poklice. Leta 2003 sta se proizvodni in izobraževalni del Steklarske šole ločila – prvi je postal Steklarska nova d. o. o. in drugi Šolski center Rogaška Slatina (v nadaljevanju ŠCRS) – vsako s svojim upraviteljem. ŠCRS in novonastalo podjetje sta še naprej sodelovala, kljub temu da sta bili individualni pravni osebi. ŠCRS je podjetju plačeval najemnino za kuhinjo, ki so jo uporabljali tako dijaki kot delavci Steklarske nove, kurilne prostore, v prostorih podjetja se je izvajal tudi pouk dijakov. (Občina Rogaška Slatina, 2012) Ko je podjetje zapadlo v finančne težave, smo v šoli imeli težave z ogrevanjem, saj ŠCRS ni imel lastnih kurilnih prostorov. Načrtovali so, da bomo dijaki zimski semester šolskega leta obiskovali v srednjih šolah v Celju. Do tega na koncu ni prišlo, saj je šola zadevo uredila.

»... Steklarska Nova, ki jo je država kot stoddstotna lastnica pognala v stečaj« (Utenkar & Mlacović, 2009), je leta 2009 uradno oznanila stečaj podjetja zaradi insolventnosti in 21. 5. 2009 začela s stečajnim postopkom. 5. 12. 2016 je bilo podjetje izbrisano iz Poslovnega registra Slovenije. (Steklarska nova Rogaška Slatina d. o. o. "-v stečaju", 2017) Izkazalo se je, da svojim delavcem niso plačevali socialnih prispevkov in so bili posredno dolžni državi. Oškodovani delavci so se po pomoč obrnili k odvetnikom, ki so med raziskovanjem

primera ugotovili, da so nekateri izmed delavcev istovrstno ovadbo vložili že leto poprej in podjetje kazensko ovadili za kršenje delavskih pravic iz že zgoraj omenjenega 202. člena KZ-1 (takrat 209. člena KZ). Slednji se je namreč glasil nekoliko drugače, in sicer: »Kdor vedoma ne ravna po predpisih s področja socialnega zavarovanja in s tem, koga prikrajša za pravico, ki mu gre ali mu jo omeji, se kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do enega leta«. Razlika, na katero se je takratno tožilstvo naslonilo, je v besedi »vedoma«. Ta namreč nakazuje na zakonski znak kaznivega dejanja, in sicer naklep, kar pomeni, da je storilec dejanje storil namenoma, z naklepom oziroma namenom okoristiti se ter oškodovati zaposlene. Tega za Steklarsko novo d. o. o. na sodišču niso uspeli dokazati. Dejstvo, da podjetje zaradi svoje finančne nestabilnosti naj ne bi bilo sposobno plačevati socialnih prispevkov svojim delavcem, ovrže dejanje kot naklepno, zaradi česar primer izgubi bistveni zakonski znak, potreben za tovrstno kaznivo dejanje, brez katerega kazenske ovadbe ni moč nadaljevati. Kot smo že zgoraj pojasnili, za kazensko ovadbo potrebujemo vse zakonske znake kaznivega dejanja. Po tem so odvetnik in oškodovani delavci pripravili novo tožbo, tokrat na podlagi kršitve (danes) 196. člena KZ-1 (oziroma takratnega 205. člena KZ), v kateri so navedli, da neplačevanje socialnih prispevkov velja kot kršitev temeljnih pravic delavcev. V tem primeru so izhajali iz pogodb o delovnem razmerju med delavci in delodajalcem, kjer so kot svoj argument navedli, da je v pogodbi, kot določa zakon, navedena bruto plača, ki jim pripada kot celota z vsemi plačanimi prispevki vred in ne samo kot izplačilo na njihov transakcijski račun. S tem so pritisnili na tožilstvo, saj so ti prispevki pomemben del bruto plače in to velja, kot da delavci za svoje delo niso dobili celotne plače. Nakar so jih lahko obtožili še na podlagi takratnega drugega odstavka 205. člena KZ: »Če ima dejanje iz prejšnjega odstavka za posledico nezakonito prenehanje delovnega razmerja, neupravičeno neizplačilo treh zaporednih plač ali izgubo pravice, ki izvira iz neplačanih prispevkov, se storilec kaznuje z zaporom do treh let.« (Kazenski zakonik (KZ-1), 2008), saj je neplačevanje trajalo več kot tri zaporedne mesece. S tem so obtoženci imeli vse zakonske znake kaznivega dejanja, potrebne za kazensko ovadbo delodajalcev, »saj so zavestno kršili določbe ZDR ...«. Kasneje se je izkazalo, da je bila Steklarska nova že več let nelikvidna in ji je grozil stečaj, vodstvo je to vedelo. Iz tega razloga se že več let niso plačevali obvezni prispevki delavcem in je podjetje s plačilom teh odlagalo ter s »privarčevanim« denarjem odplačevalo dolgove, ki jih ni bilo mogoče odlagati. Tudi ta ovadba je bila ovržena s strani okrožnega državnega tožilstva z razlogom, da ni bilo podanega utemeljenega suma, ki bi nakazoval na dejstvo, da so toženi storili, kar se jim očita. Iz podanega je bilo moč razbrat sledeče razloge za odločeno:

- Tožilstvo se ne strinja, da bi bilo neplačevanje prispevkov kaznivo dejanje po 196. členu KZ-1, saj se prispevki naj ne bi obravnavali kot »plačilo« za delo. Kot le-to tožilstvo smatra izključno neto plačo.

- Pomanjkanje naklepa – dejstvo, da je podjetje nelikvidno, izključuje naklepnost dejanja, obenem so pristojni organi podjetju odobrili odlog davčnega dolga, kar se je takrat še dovoljevalo.
- Delavcem naj ne bi bila omejena ali onemogočena nobena izmed pravic, kar naj bi po teoriji in sodni praksi bil temeljni predpogoj, da nastane kaznivo dejanje.

Ena izmed nesmiselnih posrednih izjav tožilstva iz tretjega razloga je, da zaradi neplačevanja socialnih prispevkov delavci niso oškodovani, kar ni bilo širše pojasnjeno. (Kovačič-Mlinar, 2010) Podobno je bilo rečeno tudi pri sodbi I Ips 27567/2016-56, ki sem jo omenila že zgoraj, in sicer, da s tem ko delavcu ni bila izplačana bruto plača, oziroma s tem, ko mu niso bili plačani socialni prispevki in je dobil samo izplačilo neto plače na transakcijski račun, ta ni bil »z ničemer prikrajšan ali omejen«.

Zaradi takšnih absurdnih izjav in razlogov državljani ne zaupajo v pravni sistem lastne države in ob tem se lahko vprašamo, na čigavi strani stoji zakon, če ne na strani šibkejšega, kljub temu da njegove pravice varuje in predpisuje več zakonov. Kovačič-Mlinar meni, da navedeni razlogi niso prepričljivi, poleg tega ne dosejajo učinkovitih rezultatov pri zmanjševanju te vrste statistike. Strinjam se z njegovim mnenjem, da dejstvo nelikvidnosti ni primeren argument za takojšnjo izključitev naklepa kot zakonskega znaka kaznivega dejanja in s tem ovržbo kazenske ovadbe. Namesto tega bi v takšnih situacijah dejanje obravnavali vsaj kot dejanje iz malomarnosti. Gre za primer objektivne nezmožnosti plačevanja, ki sem jo omenila že v tretjem poglavju. Kot že omenjeno, je podjetje z denarjem od neplačanih prispevkov plačevalo dolgove svojim drugim upnikom, kar bi moralo pokazati na zavestno in namerno ravnanje podjetja. V družbi potemtakem načrtno niso plačevali socialnih prispevkov delavcem z namenom, da so lahko kupovali potrebni material in poslovali še nekaj let. Škoda oškodovanih ne bo znana, dokler ti ne bodo šli v pokoj in izvedeli, kolikšno pokojnino lahko pričakujejo. Na žalost večine, ki so bili oškodovani, bo primer do takrat že zastaral, čeprav so bili vmes tudi takšni, ki so že takrat imeli pogoje za upokojitev, vendar zaradi tega niso pridobili ničesar. (Kovačič-Mlinar, 2010) Ob takšnem primeru je zanimiva izjava Beleta iz leta 1999, ko je primerjal naš takratni pravni sistem v zvezi z delovnimi razmerji in socialno varnostjo s slepim črvesom človeka in ugotovil, da človeku ni v nobeno korist in ga odstranimo šele takrat, ko nas njegov »obstoj« že zares ogroža. S to izjavo se nanaša na 196. in 202. člen KZ-1 (takrat člen 205. in 209. KZ), ki sta zelo široko opredeljena in je po njima težko ali nemogoče ločiti, kaj je kaznivo dejanje in kaj ni. (Bele, 1999) Njegov citat bi lahko razumeli tudi v smislu, da z ali brez slepega črvesa človek še naprej živi enako – enako kot tudi večina oškodovanih ljudi, ki ostanejo brez povrnjenih socialnih prispevkov.

Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju v 133. členu (takrat ZPIZ-1, 191. člen) v prvem odstavku navaja, da se »V zavarovalno dobo štejejo obdobja zavarovanja, če so

bili za ta obdobja plačani predpisani prispevki.« Medtem v drugem odstavku piše, da »če je bil za določeno obdobje zavarovanja plačan le del prispevkov, se v pokojninski dobi upošteva le sorazmerni del zavarovalne dobe.« Naslednji člen, tj. 134. (takrat člen 192), pravi, da »ne glede na določbo prejšnjega člena se v pokojninsko dobo štejejo obdobja, v katerih je delodajalec obračunal prispevke za obvezno zavarovanje od zavarovančeve plače, vendar jih ni plačal v pokojninsko in invalidsko zavarovanje, ne glede na uspeh ukrepov za izterjavo plačila prispevkov.« Ta dva člena pojasnjujeta, da se bodo obračunani prispevki, čeprav niso bili plačani, šteli v delovno dobo, vendar bodo delavci ob upokojitvi vseeno prikrajšani zaradi nižjega zneska pokojnine. (Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2), 2012)

V primeru, ko bi si, kot v mnogih drugih državah, prispevke morali plačevati sami, ne bi nihče toleriral samo delne plače. Zatorej je nesmiselno kakorkoli upravičevati dejstvo, da delavčevi prispevki niso plačani, odgovorni pa niso kaznovani, ker je prepovedana posledica vidna šele, ko lahko gre oškodovana oseba v pokoj in ugotovi, da ima zaradi takšnih ali drugačnih razlogov nižjo pokojnino. Ali zaradi objektivnih težav, kot je nelikvidnost, iz kaznivega dejanja izpade naklep in dejanje posledično ni kaznivo. Delavec si je z delom prislužil bruto plačo, kar pomeni neto plačo in plačane socialne prispevke, ki so pogoj za njegovo socialno varnost tako v sedanjosti kot v prihodnosti. Dejstva, da nekdo iz kateregakoli razloga posega v to pravico in delavcu omeji zdravstvene storitve in (ne)posredno ogrozi njegovo prihodnost, ni mogoče upravičiti. Četudi ni mogoče dokazati naklepa in nastale prepovedane posledice, bo trajalo še leta, preden se bo pokazala. V tem primeru bi se lahko šibkejšega mogoče zavarovalo tako, da primer ne zastara, dokler delavec ne gre v pokoj.

SKLEP

Socialna varnost je pomemben element naših življenj. Brez nje je ogrožena tako naša sedanjost kot prihodnost in vsak posameznik bi se moral zanjo boriti in vztrajati. Za nas skrbi država, ko nam s svojimi institucijami, zakoni in predpisi tako rekoč varuje pravice ter nam pomaga v situacijah, ko je to potrebno. Zakon določa, da so delodajalci dolžni plačevati 22,10 % delojemalčevih prispevkov, v katere so všteti prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, prispevki za zdravstveno zavarovanje in zaposlovanje ter prispevki za starševsko varstvo. Delavec iz plačanih prispevkov pridobi določene pravice.

V nalogi sem se najbolj naslanjala na 196. in 202. člen KZ-1, ki varujeta pravice iz socialne varnosti in predpisujeta kazen za kršitev le-teh. Spoznali smo, da se v situaciji, ko so nam kršene pravice po teh dveh členih, lahko obrnemo na policijo, na pristojno sodišče, na odvetniško pomoč itd. Pred tem lahko poskusimo zase poskrbeti sami, in sicer s pismeno opozoritvijo delodajalca in kasneje z izredno odpovedjo, če prvo ne zadostuje. V nalogi smo izpostavili še glavni problem te tematike, kako težko je dokazati, da je imela

kršitev delodajalca potrebne zakonske znake kaznivega dejanja in da to zares obstaja. Da je z delodajalčevo kršitvijo nastala potrebna prepovedana posledica, ali da je delodajalec kršil naše pravice z naklepom, ki je lahko direkten ali eventualen. Omenila sem objektivno nezmožnost plačevanja socialnih prispevkov in kako jo obsojenci pogosto uporabljajo kot izgovor na sodišču, da se jim ne dokaže naklep. Isto se je zgodilo v podrobno predstavljenem primeru Steklarske nove d. o. o. iz Rogaške Slatine, vendar se v tem primeru obsojencu ni dokazalo, da je kršitev storil naklepno. Ogrožanje socialne varnosti je sicer res kaznivo dejanje po Kazenskem zakoniku in je za to predpisana zaporna kazen, vendar je to kaznivo dejanje težko ali celo nemogoče dokazati, če manjkajo potrebni zakonski znaki kaznivega dejanja. Upoštevati moramo še vse druge zakonike, kot so Zakon o prekrških, Zakon o davčnem postopku in ostali, ki neplačevanje socialnih prispevkov smatrajo in sankcionirajo zgolj kot prekršek. Za tega je kot glavna sankcija najpogosteje predpisana denarna kazen.

Menim, da bi lahko naša država glede teh kršitev naredila še veliko več, kot že dela. Govorim namreč o ožji opredelitvi zakona glede varovanja socialnih pravic zavarovancev in bolj natančni opredelitvi napisanih zakonov. Veliko bi se lahko postorilo že v sodnih postopkih, saj je število prenesenih ovadb, ki se prelagajo iz leta v leto več kot previsoko, kot sem ponazorila s statistiko v 3. poglavju. Teh je več kot je prejetih ovadb v posameznem letu, s tem, da se jih veliko zavrže. Pri tem moramo upoštevati še v nalogi pojasnjeno dejstvo, da so te številke neoprijemljive, saj jih policija in državno tožilstvo beležita drugače. Kot smo videli iz primerjave z Avstrijo, Švico in Nemčijo, imajo te države veliko bolj učinkovito in natančno opredeljeno socialno zakonodajo, po kateri bi se lahko zgledovala Slovenija. Omenjene države neplačevanje socialnih prispevkov obravnavajo kot kršitev premoženjskih pravic in kaznivo dejanje tako tudi kaznujejo.

Vedeti moramo, da tovrstna kazniva dejanja ne bodo nikoli v popolnosti izkoreninjena. Če se slučajno znajdemo v takšni situaciji, si jo lahko olajšamo s poznavanjem naših pravic in s poznavanjem različnih poti, kako se s težavo spoprijeti.

LITERATURA IN VIRI

1. Ambrož, M. (2007). *Kaznivo dejanje in njegove vrednostne prvine*. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti.
2. Bavcon, L., Šelih, A., Korošec, D., Ambrož, M., & Filipčič, K. (2013). *Kazensko pravo - splošni del*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenija.
3. Bele, I. (1999). Kazensko varstvo delovnopравnih in socialnih pravic: Izhodišča kazenskopravnega varstva delovnih in socialnih pravic. *Podjetje in delo*, 1216-1224.
4. Cvetko, A. (1999). Kazensko varstvo delovnopравnih in socialnih pravic: Primernost uporabe kazenskega prava v delovnih razmerji. *Podjetje in delo*, 1225-1235.
5. Čebokli, A., & Lukič, L. (2016, 18. julij). Pregon kršilcev pravic delavcev: Veliko kršilcev, malo kazni in šibek pregon zlorab. *Rtvslo*. Najdeno 30. julija 2017 na spletnem naslovu <https://www.rtvslo.si/slovenija/pregon-krsilcev-pravic-delavcev-veliko-krsilcev-malo-kazni-in-sibek-pregon-zlorab/398330>
6. Ferlinc, A. (2011). Neplačevanje prispevkov in kazensko pravo. *Pravna praksa*, 6.
7. Finančna uprava Republike Slovenije. (2017, 21. februar). *Razkritje podatkov o obveznih prispevkih za socialno varnost iz delovnega razmerja* (interno gradivo). Ljubljana: Finančna uprava Republike Slovenije.
8. Jakulin, V. (1999). Kazensko varstvo delovnopравnih in socialnih pravic: Varstvo delovnih pravic s kazenskim pravom - primerjalnopравni vidik. *Podjetje in delo*, 1236-1243.
9. Jenkole, M. (2012, maj). Neplačevanje prispevkov s strani delodajalca - prekršek ali kaznivo dejanje? *Dkum*. Najdeno 28. julija 2017 na spletnem naslovu <https://dk.um.si/Dokument.php?id=32254>
10. Kamenšek Gornik, M. (2016, avgust). Kazniva dejanja zoper delovno razmerje in kazenska odgovornost delodajalca. *Dkum*. Najdeno 28. julija 2017 na spletnem naslovu <https://dk.um.si/Dokument.php?id=107895>
11. Kazenski zakonik (KZ-1). *Uradni list RS*, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo, 6/16 – popr., 54/15, 38/16 in 27/17.
12. Kotnik, S. (1999). Kazensko varstvo delovnopравnih in socialnih pravic: Primernost kazenskega postopka za uveljavljanje delovnih in socialnih pravic. *Podjetje in delo*, 1244-1249.
13. Kovačič-Mlinar, B. (2010). Kaznivo dejanje kršitve pravic iz socialnega zavarovanja v praksi. *Pravna praksa*, 6-8.
14. Kresal Šoltes, K., Kresal, B., & Senčur Peček, D. (2014). *Vodnik po pravicah iz delovnega razmerja*. Ljubljana: Pravna fakulteta.
15. Mazi, F. (1999). Kazensko varstvo delovnopравnih in socialnih pravic: Analiza kazenskih postopkov v zvezi s kaznivimi dejanji zoper delovna razmerja in socialno varnost. *Podjetje in delo*, 1250-1253.
16. Mordej, A. (2013). Kazniva dejanja s področja delovnega prava in prava socialne varnosti. *Pravna praksa*, 28.
17. Mordej, A. (2015). Za ožjo opredelitev kaznivih dejanj zoper delovno razmerje. *Pravna praksa*, 22.

18. Občina Rogaška Slatina. (2012, 14. februar). *18. redna seja komisije za mandatna vprašanja, volitve in imenovanja*. Najdeno 6. avgusta 2017 na spletnem naslovu <http://www.rogaska-slatina.si/uploaded/18%20seja-nadaljevanje.pdf>
19. Okrožno državno tožilstvo v Celju. (2017, 8. marec). *Zapisnik o kazenski ovadbi*.
20. Finančna uprava Republike Slovenije, Ministrstvo za finance. (2016, 1. april). *Prispevki za socialno varnost*. Najdeno 3. avgusta 2017 na spletnem naslovu http://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/Davki_in_druge_dajatve/Podrocja/Prispevki_za_socialno_varnost/Opis/Podrobnejši_opis_2_izdaja_Placevanje_prispevkov_za_socialno_varnost_iz_delovnega_razmerja.pdf
21. Finančna uprava Republike Slovenije, Ministrstvo za finance. (2017, marec). *Prispevki za socialno varnost*. Najdeno 3. avgusta 2017 na spletnem naslovu http://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/Davki_in_druge_dajatve/Podrocja/Prispevki_za_socialno_varnost/Opis/Podrobnejši_opis_6_izdaja_Brosura_o_placevanju_prispevko_v_za_socialno_varnost.pdf
22. Smrekar, T. (2017, 11. april). Kdo bo plačeval prispevke, če jih še javni sektor ne? *Finance*. Najdeno 1. avgusta 2017 na spletnem naslovu <https://www.finance.si/8855884/Kdo-bo-placeval-prispevke-ce-jih-se-javni-sektor-ne?metered=yes&sid=503712102>
23. Smrekar, T. (2017, 27. marec). Kdo je kriv, da delavci leta ne dobijo plačanih prispevkov za socialno varnost? *Finance*. Najdeno 1. avgusta 2017 na spletnem naslovu <https://www.finance.si/8855400/Kdo-je-kriv-da-delavci-leta-ne-dobijo-placanih-prispevkov-za-socialno-varnost?metered=yes&sid=503712102>
24. Sodba Vrhovnega sodišča RS št. I Ips 27567/2012-56. (2015, 22. december).
25. Steklarska nova Rogaška Slatina d. o. o. "-v stečaju". (2017). *Bizi*. Najdeno 27. julija 2017 na spletnem naslovu <http://www.bizi.si/STEKLARSKA-NOVA-ROGASKA-SLATINA-D-O-O-V-STECAJU/objave-sodisc/>
26. Škrlec, B. (2010, 21. julij). *Kazenski pregon zaradi neplačevanja socialnih prispevkov*. Ljubljana: Ministrstvo za pravosodje.
27. Utenkar, D., & Mlacović, D. (2009). *Rogaška Slatina - mesto vode, stekla in vina*. Rogaška Slatina: Dikplast.
28. Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije. (2014). *Skupno poročilo o delu državnih tožilstev 2013*. Najdeno 5. avgusta 2017 na spletnem naslovu <https://www.dt-rs.si/files/documents/porocilo-2013.pdf>
29. Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije. (2015). *Skupno poročilo o delu državnih tožilstev 2014*. Najdeno 5. avgusta 2017 na spletnem naslovu <https://www.dt-rs.si/files/documents/porocilo-2014.pdf>
30. Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije. (2016). *Skupno poročilo o delu državnih tožilstev za leto 2015*. Najdeno 5. avgusta 2017 na spletnem naslovu https://www.dt-rs.si/files/documents/Porocilo_2015-2.pdf
31. Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije. (2017). *Skupno poročilo o delu državnih tožilstev za leto 2016*. Najdeno 5. avgusta 2017 na spletnem naslovu <https://www.dt-rs.si/files/documents/POROCILO-2016-koncno-min.pdf>

32. Zakon o davčnem postopku (ZDavP-2). *Uradni list RS*, št. 13/11 – uradno prečiščeno besedilo, 32/12, 94/12, 101/13 – ZDavNepr, 111/13, 25/14 – ZFU, 40/14 – ZIN-B, 90/14, 91/15 in 63/16.
33. Zakon o delovnih razmerjih (ZDR-1). *Uradni list RS*, št. 21/13, 78/13 – popr., 47/15 – ZZSDT, 33/16 – PZ-F, 52/16 in 15/17 – odl. US.
34. Zakon o dohodnini (ZDoh-2). *Uradni list RS*, št. 13/11 – uradno prečiščeno besedilo, 9/12 – odl. US, 24/12, 30/12, 40/12 – ZUJF, 75/12, 94/12, 52/13 – odl. US, 96/13, 29/14 – odl. US, 50/14, 23/15, 55/15 in 63/16.
35. Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju. *Uradni list RS*, št. 13/14 – uradno prečiščeno besedilo, 10/15 – popr., 27/16, 31/16 – odl. US, 38/16 – odl. US in 63/16 – ZD-C.
36. Zakon o kazenskem postopku. *Uradni list RS*, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 47/13, 87/14, 8/16 – odl. US, 64/16 – odl. US in 65/16 – odl. US.
37. Zakon o odgovornosti pravnih oseb za kazniva dejanja. *Uradni list RS*, št. 98/04 – uradno prečiščeno besedilo, 65/08 in 57/12.
38. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2). *Uradni list RS*, št. 96/12, 39/13, 99/13 – ZSVarPre-C, 101/13 – ZIPRS1415, 44/14 – ORZPIZ206, 85/14 – ZUJF-B, 95/14 – ZUJF-C, 90/15 – ZIUPTD, 102/15 in 40/17.
39. Zakon o prekrških (ZP-1). *Uradni list RS*, št. 29/11 – uradno prečiščeno besedilo, 21/13, 111/13, 74/14 – odl. US, 92/14 – odl. US, 32/16 in 15/17 – odl. US.